

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Наказ Міністерства освіти і науки України від 29.12.2014 № 1528)

Ефективна
ЕКОНОМІКА

Дніпровський державний
аграрно-економічний
університет

ЛКС Центр
Видавництво ТОВ «ДКС-центр»

Ефективна економіка № 6, 2017

УДК 657.41

Л. В. Коваль,

*к. е. н., доцент, доцент кафедри Бухгалтерського обліку,
Вінницький національний аграрний університет, м. Вінниця*

А. В. Арсенюк,

магістр, Вінницький національний аграрний університет, м. Вінниця

ВПЛИВ ОБЛІКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ ЩОДО ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ НА ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ

L. V. Koval,

*Ph. D. in Economics, associate Professor, Department of Accounting, Vinnitsa national agrarian University,
Vinnitsa*

A. V. Arseniuk,

master, Vinnitsia national agrarian University, Vinnitsa

THE IMPACT OF ACCOUNTING INFORMATION ON PRIVATE CAPITAL MANAGEMENT DECISIONS

У статті розглянутий вплив облікової інформації щодо власного капіталу на прийняття управлінських рішень. Розглянуто складові власного капіталу підприємства згідно Звіту про фінансовий стан. Висвітлено етапи формування обліково-аналітичного забезпечення управління капіталом підприємства. Розглянуто проблематику планування, ведення, використання обліку окремих складових власного капіталу.

In the article the influence of accounting information relative to its capital management decisions. The components of enterprise's equity capital according to statement of financial condition. Lit stages of formation of accounting and analytical support of capital management of the enterprise. It considers problems of planning, management, use and accounting of separate components of equity.

Ключові слова: *власний капітал, облікова інформація, обліково-аналітичне забезпечення, резервний капітал, неоплачений капітал.*

Keywords: *equity capital, accounting information, accounting and analytical provision and reserve capital, unpaid capital.*

Постановка проблеми. Для успішного управління підприємством потрібна систематична інформація про господарські процеси, наявність матеріальних, фінансових і трудових ресурсів, про фінансові результати діяльності. Дані бухгалтерського обліку є основним джерелом такої інформації.

В наш час важливим є удосконалення ведення бухгалтерського обліку в системі інформаційного забезпечення власного капіталу підприємства, так як основними джерелами формування активів підприємства є власні засоби(власний

капітал).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Своєчасне прийняття обґрунтованих управлінських рішень щодо формування та ефективного використання капіталу є однією з важливих передумов успішної діяльності підприємства. Це викликало увагу з боку вітчизняних науковців до вивчення проблем обліку, аналізу, управління капіталом підприємства та інформаційного забезпечення цих важливих у фінансово-господарській діяльності процесів[5].

Питання обліку власного капіталу та його обліково-аналітичного забезпечення відображено у роботах таких науковців: Коваль Л. В.[5]; Михайлишин Н, Данилюк І.[6]; Данілова Л., Мельник О.[4]; Самойлова Т. А.[7]; Багрії К. Л.[2]; Брік С. В., Рудковська Є. М.[3] та інші.

Виклад основного матеріалу дослідження. Згідно до національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затвердженого Міністерством фінансів України 07.02.2013 р. № 73, власний капітал – частина в активах підприємства, що залишається після вирахування його зобов'язань.

Порядок формування та облік власного капіталу залежить від організаційно-правової форми підприємства, вимог чинного законодавства щодо мінімального розміру статутного, резервного та інших видів капіталу. Основні характеристики капіталу підприємства:

- 1) є джерелом формування господарських засобів підприємства;
- 2) характеризує фінансові ресурси підприємства;
- 3) характеризує рівень добробуту засновників підприємства;
- 4) забезпеченість власним капіталом та його оптимальна структура максимізує ринкову вартість підприємства;
- 5) показує частку майна, яка фінансується за рахунок власних засобів, а яка за рахунок внесків засновників;
- 6) є показником ефективності основної, фінансової та інвестиційної діяльності підприємства та інші[1].

На рис. 1 розглянемо структуру власного капіталу згідно форми №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)».

Рис. 1. Складові власного капіталу підприємства згідно Звіту про фінансовий стан

Джерело: складено автором на основі джерела[3]

Для того щоб прийняти правильне і ефективне управлінське рішення власникам необхідна достовірна інформація про капітал. Це може бути інформація для прийняття управлінських рішень стосовно вкладання коштів у цінні папери, закупівля матеріальних цінностей, розподіл прибутків, тощо.

Щоб проаналізувати величину власного капіталу основним джерелом інформації виступає річна фінансова звітність.

Для забезпечення поточної діяльності підприємства, прогнозування його розвитку потрібна повна і достовірна інформація про власний капітал. До обліково-аналітичного забезпечення управління власним капіталом відносять: нормативну, облікову, необлікову інформацію та аналітичні показники.

Установчі документи є правовою основою діяльності суб'єкта господарювання. Вимоги до змісту і форми установчих документів викладені в Господарському кодексі України. Установчими документами є рішення про утворення підприємства або засновницький договір, а у випадках, передбачених законом, статут (положення). В установчих документах повинні бути зазначені найменування суб'єкта господарювання, мета і предмет господарської діяльності, склад і компетенція його органів управління, порядок прийняття ними рішень, порядок формування майна, розподілу прибутків та збитків, умови його реорганізації та ліквідації, якщо інше не передбачено законом[6].

Необлікова інформація – це інформація про власний капітал, що формується маркетинговою, фінансовою, інвестиційною, операційною та іншими службами підприємства[6].

Між первинною інформацією і прийняттям управлінського рішення аналітичні показники посідають проміжне місце. До них можна віднести показники: рентабельність власного капіталу, ефективність його використання, склад, структура, динаміка власного капіталу.

Процес формування обліково-аналітичного забезпечення, що охоплює управління капіталом підприємства схематично можна подати у таблиці 1. [7]

Таблиця 1.

Етапи формування обліково-аналітичного забезпечення управління капіталом підприємства

Етапи	Завдання	Призначення

1 етап	Збір і систематизація інформації про обсяги діяльності, про формування та рух капіталу підприємства та ін.	На цьому етапі відбувається збір інформації про всі операції підприємства. Внаслідок цього можна отримати відомості про рух капіталу підприємства
2 етап	Складання звітності про власний капітал	Публікація річного балансу та звіту про власний капітал дає змогу всім користувачам, як внутрішнім, так і зовнішнім, отримувати інформацію для оцінки платоспроможності підприємства, його фінансової незалежності, оцінки впливу фінансових і інвестиційних угод на фінансовий стан підприємства тощо
3 етап	Аналіз інформації про рух капіталу підприємства	Дає змогу інтерпретувати інформацію для прийняття конкретного управлінського рішення
4 етап	Обґрунтування і оцінка фінансової політики, ефективності використання капіталу, прогнозування діяльності підприємства, тощо	Цей етап призначений для розробки тактичних та стратегічних управлінських рішень

Джерело: складено авторами на основі джерела[7]

Облікова інформація відображає фактичне значення показників, що характеризують стан і рух окремих елементів власного капіталу за певний період. Вона включає дані синтетичного обліку (Головна книга, Журнал 7 за кредитом рахунків 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49), аналітичного обліку (Відомість 7.1 до рах.42 та Відомість 7.2 до рах.44), фінансової звітності (Баланс (Звіт про фінансовий стан), Звіт про фінансові результати, Звіт про власний капітал, Примітки до фінансової звітності), управлінської (внутрішньої) звітності й податкової звітності[6].

Від того, як точно і правильно відображений власний капітал у первинних документах, рахунках обліку, облікових регістрах залежить достовірність фінансової звітності.

Розглядаючи структуру власного капіталу, неможна обмежуватися тільки описом його елементів, а доцільно провести аналіз стану активів підприємства, оскільки власний капітал – це не що інше, як абстрактна вартість майна підприємства. З Балансу не бачимо, в яких саме активах втілений власний капітал: внутрішнього зв'язку між окремими статтями активу й капіталу немає. Взаємозв'язок між активами і капіталом простежується лише у підсумковому рядку Балансу. [6]

Якщо взяти Звіт про власний капітал, то там відображається не тільки структура власного капіталу, але й вже й зазначені і деталізовані фактори, які вплинули протягом звітного періоду на його величину. При будь-якій зміні у власному капіталі повинен бути проведений детальний аналіз власниками підприємства(державними органами, інвесторами, кредиторамі) для прийняття відповідних рішень. Важлива є не тільки інформація про зміни, а також про їх джерела.

Примітки до фінансової звітності відображають елементи власного капіталу(окрім статутного), їх умови використання та призначення.

Фінансова звітність підприємства побудована таким чином, що відображає об'єкти за фактичною вартістю, не враховуючи впливу інфляції. Як наслідок, користувачі не отримують даних про реальну величину власного капіталу, а сам капітал може безконтрольно витратитися, що призводить до зниження ефективності інвестованих у компанію коштів. Детальніша інформація про власний капітал зацікавить й зовнішніх користувачів фінансової звітності, в першу чергу інвесторів. Тому у пояснювальній записці до фінансової звітності доцільно розмістити інформацію про власний капітал в розрізі стадій формування капіталу і видів акцій, за участю в капіталі акціонерів, за способом розміщення акцій, за ступенем консолідації капіталу. [6]

Управлінська звітність практично не містить даних про власний капітал. Частково це можна пояснити тим, що більшість його елементів (статутний капітал, процес розподілу прибутку) контролюються власниками, а не менеджерами. Проте ряд управлінських рішень відноситься й до компетенції менеджерів. Тому внутрішня звітність в аналітичному розрізі повинна містити відомості про зміну періодичності й критеріїв переоцінювання необоротних активів, напрямки витрачання засобів резервного капіталу відповідно до цілей його створення, планування прибутку, виявлення невикористаних резервів зростання прибутку (зменшення збитку) тощо [6]

При веденні обліку власного капіталу актуальною залишається проблема щодо формування власних фінансових ресурсів. Наявність такої інформації забезпечує можливість залучення власних фінансових ресурсів з різного роду джерел у відповідності до потреб його розвитку в майбутньому. Це дозволить сформувати необхідний рівень самофінансування виробничого розвитку підприємства[2].

З метою управління обліковою інформацією використовується для:

- 1) аналізу формування власних фінансових ресурсів підприємства з метою виявлення їх потенціалу і його відповідність темпам розвитку підприємства;
- 2) визначення загальної потреби у власних фінансових ресурсах;
- 3) оцінки вартості залучення власного капіталу з різних джерел;

- 4) забезпечення максимального обсягу залучення власних фінансових ресурсів за рахунок внутрішніх джерел;
- 5) забезпечення необхідного обсягу залучення власних фінансових ресурсів із зовнішніх джерел;
- 6) оптимізації співвідношення внутрішніх і зовнішніх джерел формування власних фінансових ресурсів.[3]

На стадії створення підприємства для управління необхідна інформація про засновників, їх частки в сукупному капіталі. Надалі необхідні бухгалтерські дані про створення резервного капіталу, зменшення або збільшення статутного капіталу, тощо. Тому облікова інформація щодо власного капіталу є важливою для ефективного функціонування підприємства і прийняття управлінських рішень.

Облік власного капіталу забезпечує інформацією про операційну діяльність, фінансову діяльність (зміни у складі власного капіталу, і поточних і довгострокових зобов'язань підприємства), при цьому об'єднуючи функції управління – облік, планування, координацію, контроль, аналіз, прийняття рішень[3].

Звертаючись до окремих складових власного капіталу слід виокремити їх, так як існує певна проблематика як в теорії так і в практиці планування, ведення, використання обліку.

Одним з загальних питань є вирішення проблеми використання коштів резервного капіталу, тому, що на сьогодні формування резервного капіталу підприємства має більш теоретичний характер ніж практичний, що є методологічною проблемою бухгалтерського обліку резервного капіталу. Тому необхідно теоретичну частину формування резервного капіталу підтверджувати практичними діями. Навіть за умови реального а не фіктивного формування резервного капіталу сума грошових коштів, що його забезпечує, вивільнена з обороту та не приносить економічних вигід. В зв'язку з цим слід розміщати резервний капітал підприємства на окремому депозитному рахунку на договірних основах (з можливістю дострокового отримання депозитного вкладу), шляхом перерахування належної суми з кредиту рахунку 311 на дебет рахунку 313 (поточний депозитний вклад) або дебет рахунку 18 (довгостроковий депозит), який має бути недоторканим до моменту настання певної події з метою подолання наслідків якої створювався капітал. В такому випадку резервний капітал буде не тільки фактично зарезервованим, але й зможе приносити додаткові надходження на підприємство у вигляді відсотків за депозитом[5].

Частина статутного капіталу підприємства певний час, до закінчення його формування, може залишатись неоплаченою. Неоплачений капітал зменшує загальний розмір власного капіталу підприємства. Так, за наявності заборгованості власників(учасників) по внесках у статутний капітал розмір власного капіталу підприємства, або вартість його чистих активів буде меншою від статутного капіталу при умові нульової арифметичної суми інших елементів власного капіталу. Хоча практично така ситуація в теперішній час може виникати не часто[4].

Висновки. Бухгалтерський облік є основним джерелом інформаційного забезпечення управління підприємством. Саме він формує достовірну облікову інформацію про стан, структуру і динаміку власного капіталу, що, в подальшому, дає можливість для системи управління підприємством прийняти відповідні управлінські рішення.

Інформація про власний капітал наводиться в Балансі(Звіті про фінансовий стан), Звіті про власний капітал і у Примітках до фінансової звітності.

Процес формування окремих складових власного капіталу супроводжується рядом проблем, які можуть вплинути на процес прийняття управлінських рішень. Ці проблеми потребують подальшого розгляду і вирішення, як в теорії, так і в практиці бухгалтерського обліку і їх можна вирішити лише за умови вдосконалення чинного законодавства.

Література.

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджено наказом Міністерства фінансів України № 73 від 07.02.2013 р. [Електронний ресурс] / Законодавство України. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13/>.
2. Багрій К.Л. Управлінські аспекти обліку власного капіталу суб'єкта господарювання/ К. Л. Багрій//Серія: Економічні науки. – 2012. – Випуск 32. Частина I.-С. 51-55.
3. БРІК С. В. Порядок обліку власного капіталу підприємства та шляхи його удосконалення/ С.В. БРІК, Є.М. РУДКОВСЬКА //Вісник НТУ «ХПІ». 2015. № 59 (1168).-С.134-137.
- 4.Данілова Л. Власний капітал підприємства і проблеми його формування/ Л. Данілова, О. Мельник//Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка.-2012.– №138. – С.26-27.
- 5.Коваль Л. В. Резервний капітал як внутрішній страховий фонд підприємства: формування та облік/ Л. В. Коваль// Економічні науки. Серія «Економіка та менеджмент»: збірник наукових праць. Луцький національний технічний університет. – Випуск 9(34).-2012.-С. 193-198.
- 6.Михайлишин Н. Інформаційно-аналітичне забезпечення управління власним капіталом підприємства / Н. Михайлишин, І Данилюк // Галицький економічний вісник — Тернопіль : ТНТУ, 2014. — Том 45. — № 2. — С. 127-133.
7. Самойлова Т.А. Бухгалтерський облік як основа інформаційного забезпечення управління капіталом підприємства/Т. А. Самойлова// «Економічні науки». – Серія «Облік і фінанси». – Випуск 7 (25). Ч. 3. – 2010.-С.114-123.

References.

1. Ministry of Finance of Ukraine (2013), “National provision (Standard) 1 “General Requirements for Financial Reporting”, available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13/> (Accessed 20 May 2017).
2. Bahrij, K.L. (2012), “Management accounting aspects of equity economic entity”, *Seriia: Ekonomichni nauky*, vol. 32, no.

I, pp. 51-55.

3. Brik, S. V. and Rudkovs'ka, Ye.M. (2015). "The accounting treatment of equity of the enterprise and ways of its improvement", *Visnyk NTU «KhPI»*, vol. 59 (1168), pp.134-137.

4. Danilova, L. and Mel'nyk, O. (2012), "Equity of company and its formation problems", *Visnyk Kyivs'koho natsional'noho universytetu imeni Tarasa Shevchenka.*, vol. 138, pp. 26-27.

5. Koval', L. V. (2012), "Reserve capital as an internal insurance fund, formation and accounting", *Ekonomichni nauky. Seriya «Ekonomika ta menedzhment»: zbirnyk naukovykh prats'. Luts'kyj natsional'nyj tekhnichnyj universytet*, vol. 9(34), pp. 193-198.

6. Mykhajlyshyn, N. and Danyliuk, I. (2014), "Information and analytical support for management equity of company", *Halys'kyj ekonomichnyj visnyk — Ternopil' : TNTU*, vol. 45, no.2, pp. 127-133.

7. Samojlova, T.A. (2010), "Accounting as a basis of information providing management of enterprise capital", *«Ekonomichni nauky»*. – Seriya «Oblik i finansy», vol. 7 (25), no. 3, pp.114-123.

Стаття надійшла до редакції 25.05.2017 р.

Вропы

ТОВ "ДКС Центр"